

УДК 796.071.4:658

РОЛЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Криштанович С.В., к. держ. упр.,
доцент кафедри економіки, менеджменту
та готельно-ресторанного бізнесу

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

У статті розглядаються питання компетентісного підходу до формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. Визначено понятійний апарат проблеми, ціль, завдання, принципи. Розкрито особливості процесу формування професійної компетентності таких фахівців, які викликані переорієнтацією фізичної культури і спорту від адміністративно-планової моделі управління до ринкової, що висуває високі вимоги до підготовки сучасних спеціалістів у цій сфері.

Ключові слова: компетентісний підхід, професійна компетентність, понятійний апарат, менеджер, сфера фізичної культури і спорту, ринкові відносини.

В статье рассматриваются вопросы компетентностного подхода к формированию профессиональной компетентности будущих менеджеров физической культуры и спорта. Определен понятийный аппарат проблемы, цель, задачи, принципы. Раскрыты особенности процесса формирования профессиональной компетентности таких специалистов, которые вызваны переориентацией физической культуры и спорта от административно-плановой модели управления к рыночной, что предъявляет высокие требования к подготовке современных специалистов в этой сфере.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность, понятийный аппарат, менеджер, сфера физической культуры и спорта, рыночные отношения.

Kryshchanovych S.V. ROLE OF THE COMPETENCE APPROACH IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MANAGERS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT

The article outlines the competence approach issues to the professional competence formation of the future managers of physical culture and sports. Defined the problem conceptual apparatus is defined. Peculiarities of the professional competence formation process of such specialists are found out, which are caused by reorientation of physical education and sport from the administrative-planning management model to the market one that imposes high demands on modern in this field specialists training.

Key words: competence approach, professional competence, conceptual apparatus, manager, sphere of physical culture and sports, market relations.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин дедалі більшого значення у сфері фізичної культури і спорту набуває діяльність спортивних менеджерів. Фахово підготовлений менеджер, який володіє сучасними знаннями, професійною компетентністю у визначеній сфері, може забезпечити успіх в управлінні розвитком фізичної культури в країні, області, місті, районі, в діяльності спортивного комітету, ради спортивного товариства, окремої фізкультурної організації, клубу, спортивної школи; управлінні підготовкою спортсменів. На жаль, підготовка таких спеціалістів здійснюється у країні з очевидним відставанням від запитів практики, її вдосконалення залежить від розроблення сучасних педагогічних технологій і методик навчання. Тому значну роль у професійній підготовці спортивного менеджера відіграє компетентісний підхід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні основи компетентісного підходу до професійної освіти були

предметом наукових досліджень таких вчених, як: В. Байденко, І. Бех, Н. Бібік, О. Вознюк, Г. Гаврищак, Д. Гришин, Н. Дворнікова, О. Дубасенюк, Л. Єлагіна, Є. Захаріна, І. Зимня, І. Зязюн, В. Краєвський, П. Лузан, В. Манько, Г. Маркова, Н. Ничкало, Н. Олександрова, О. Пометун, Дж. Равен, І. Родигіна, К. Савченко, С. Сисоєва, О. Ситник, Л. Сушенцева, Л. Сущенко, Г. Терещук та ін. Окремі проблеми компетентісного підходу у системі вищої освіти розглядалися у роботах І. Бабіна, П. Бачинського, І. Драча, Л. Коваль, Я. Кодлюк, О. Локшиної та М. Нагач. Однак компетентісний підхід до формування професійної компетентності спортивних менеджерів лишається мало дослідженим.

Постановка завдання. З огляду на вищевикладене, можна сформулювати завдання роботи, яке полягає в аналізі сутності і змісту компетентісного підходу у процесі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зазначити, що компетентнісний підхід порівняно недавно набув поширення в результаті пошуку сучасних шляхів щодо модернізації української освіти. Звернення до нього було пов'язано з бажанням встановити зміни в освіті (зокрема спортивної), необхідність яких зумовлена перемінами, що відбуваються в суспільстві в умовах ринкових соціально-економічних відносин.

Нині пріоритетну позицію в компетентнісному підході щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців має не його інформованість, а вміння усувати проблеми, що виникають в його професійній діяльності, та послідовна переорієнтація із засвоєння знань на формування певних навиків і створення умов щодо оволодіння комплексом компетенцій.

Світовий досвід підтверджує, що в реалізації компетентнісного підходу відображається інтегральний прояв професіоналізму, який поєднує в собі елементи загальної та професійної культури, елементи практики професійної діяльності та майстерності, що чітко проявляється у певній системі знань, умінь та готовності до фахових рішень щодо визначених завдань та усунення проблем [1].

Варто зазначити, що у визначенні поняття «компетентнісний підхід» науковці поділяють відмінні погляди. Зокрема, на думку А. Хуторського [2], компетентнісний підхід суттєво відрізняється від звичного кваліфікаційного підходу, бо відображає певні вимоги не лише до квінтесенції освіти (що необхідно знати, вміти й якими навиками володіти випускнику вишу в професійній галузі), але й до складника поведінки (уміння застосувати знання, навички для вирішення задач професійної діяльності). У наукових розробках зарубіжних авторів формування професійної компетентності переважно розглядається як важлива мета освіти, результат професійної підготовки або проміжний результат, характеристика майбутнього фахівця щодо його готовності до виконання професійної діяльності [3]. Це, власне, підтверджує динамічність цього процесу, послідовність його розвитку і можливість визначити рівень сформованості на кожному етапі.

О. Лебедев поняття «компетентнісний підхід» визначає як сукупність загальних принципів встановлення цілей освіти, вибору змісту освіти, організування освітнього процесу та оцінювання освітніх результатів [4], а, за визначенням О. Дубасенюка та О. Вознюка, компетентнісний підхід, відтворює інтегральну демонстрацію професі-

оналізму, в якому об'єднуються елементи професійної і загальної культури, що конкретизується у визначеній системі знань, умінь та готовності до професійного рішення фахових завдань та усунення проблем [5]. У свою чергу, Л. Коваль вважає, що у вищій освіті перехід на компетентнісно орієнтовану підготовку має розглядатися в двох аспектах, а саме: здійснення модернізації змісту професійної освіти, що окреслює його відбір і структурування з паралельним визначенням результативного компонента освітнього процесу – набуття студентами компетентностей; потреба в навчанні майбутніх фахівців базових та фахових компетентностей [6].

Н. Нагорна зазначає: «Компетентнісний підхід ставить на перше місце не поінформованість студента, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають у пізнавальній, технологічній діяльності, у сферах соціальних, правових, професійних, особистих взаємовідносин. З огляду на це, зазначений підхід передбачає такий вид змісту освіти, який не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових професійних функцій і компетенцій» [7].

На нашу думку, компетентнісний підхід щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту визначає вміння спортивного менеджера використовувати загальноприйняті принципи менеджменту, методи менеджменту та технологію управління в практичній спортивній діяльності, що сприятиме успішним результатам.

Застосування компетентнісного підходу до визначення професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів полягає у засвоєнні, ними таких знань та умінь, які базуються на поєднанні основ професійної освіти у визначеній сфері діяльності. Такий підхід до формування професійної компетентності сучасного спортивного менеджера будується на базі такого поняття, як «управлінська компетентність», яке об'єднує діяльнісні і особистісні аспекти його майбутньої роботи, вимагає поглибленої професійної підготовки та досвіду організаторської діяльності у спорті.

Компетентнісний підхід до формування професійної компетентності майбутніх менеджерів сфери фізичної культури і спорту стане успішним, якщо будуть визначені сутність, структура і змістова характеристика їх професійної компетенції з позиції системного, особистісно-орієнтованого процесу засвоєння навчальних дисциплін, який має здійснюватися із врахуванням всіх

елементів майбутньої професійної діяльності спортивних менеджерів.

Застосування компетентнісного підходу щодо підготовки менеджерів із фізичної культури і спорту дає можливість визначити перелік компетенцій, які мають міститися в усіх навчальних дисциплінах, як загальноосвітніх, фундаментальних, так і фахово орієнтованих. Конкретизуючи мету процесу формування компетентнісного підходу, у процесі підготовки менеджерів із фізичної культури і спорту варто виділити завдання, які визначають формування стійких і поглиблених інтересів до їх навчання. Вони мають бути спрямовані на засвоєння ними знань, сприяючи їх саморозвитку, на забезпечення у них міцних навичок і умінь, які необхідні для досягнення успіху та результатів професійної діяльності, вироблення у менеджерів цієї сфери навичок самоконтролю та самооцінки у процесі підготовки до майбутньої роботи.

Компетентнісний підхід свідчить, що основна підготовка майбутніх спортивних менеджерів у процесі навчання пов'язана з дисципліною їх спеціалізації «Менеджмент у фізичній культурі і спорті». У рамках цієї спеціалізації студенти мають осмислити роль і вагоме місце менеджменту, а також і педагогічного менеджменту, що закладено у структурі їх майбутньої професійної діяльності. Цей курс дає можливість студентам оволодіти своєрідною для фізичної культури і спорту галуззю знань педагогічного, стратегічного, фінансового, комунікативного та інноваційного менеджменту, управління персоналу, маркетингу, підприємницькою діяльністю з урахуванням правильного вибору управлінських рішень для усунення проблем, сприяти їх залученню до участі в управлінських іграх, різного роду управлінських тренінгах, майстер-класах зі створення бізнес середовищ, практикумах у різних типів освітніх установах та інших спортивних організаціях.

У процесі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів сфери фізичної культури і спорту компетентнісний підхід дає змогу виокремити основні принципи для ефективної реалізації визначених завдань: принцип розвитку професійної мобільності і конкурентоздатності спортивного менеджера у визначеній сфері діяльності; принцип єдності і наступності нормативно-правової, спеціально-економічної, соціологічної, психолого-педагогічної, спеціально-управлінської підготовки менеджера у сфері фізичної культури і спорту; принцип ситуативності (відбір ситуацій професійної діяльності менеджера, в яких необхідно виявляти різні види управлін-

ських компетенцій і організація навчального процесу на основі їх аналізу); принцип креативності (організація індивідуальної й колективної творчості студентів із питань розроблення спортивних проектів); принцип прогностичності, випереджаючого характеру професійно-управлінської підготовки менеджера у сфері фізичної культури і спорту [8, с. 152].

Важливою умовою реалізації компетентнісного підходу у професійній освіті спортивних менеджерів є такі принципи: концентрації освіти на розвиток і саморозвиток індивідуума, варіативності освіти, гнучкість освітнього процесу як джерела розвитку взаємовідношення індивідуума, освіти та професії.

Компетентнісний підхід визначає чітке орієнтування майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту на майбутнє, що виявлятиметься у можливості побудови його освіти з врахуванням успішності в професійній діяльності та особистому житті. Ці вимоги знайшли відображення у Державній цільовій соціальній програмі розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р., яка була затверджена 1 березня 2017 р. на засіданні Кабінету Міністрів України. В основу Програми було покладено комплексний підхід заради вирішення проблем розвитку цієї галузі. Зокрема, вона має гарантувати підвищення спеціальних знань, професійної компетентності і майстерності майбутніх спортивних менеджерів, які будуть працювати в сучасних ринкових соціально-економічних умовах.

Викладачі кафедри економіки, менеджменту та готельно-ресторанного бізнесу Львівського державного університету фізичної культури імені І. Боберського вважають, що, крім традиційної орієнтації на професійну підготовку менеджера з фізичної культури і спорту, важливо чітко визначити компетентнісний підхід щодо сучасних стандартів їх професійної компетентності. Перехід до сучасних стандартів компетентнісно-орієнтованої освіти зумовлює впровадження інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх спортивних менеджерів. Варто зазначити, що звичні інформаційні лекції, лекції-коментарі, семінарські заняття, практичні в основному були зорієнтовані на репродуктивний рівень навчально-пізнавальної роботи студентів і не стимулювали розвиток їх потенціалу до узагальнення освітнього процесу на продуктивному рівні. Тому постає закономірність щодо застосування підходів особистісно зорієнтованого навчання, новітніх освітніх технологій, принципів системності, наступності, інтеграції та міжпредметних

зв'язків, які мають формувати професійну культуру спортивних менеджерів.

Л. Іванова справедливо наголошує: «Компетентнісний підхід вимагає застосування активних форм навчання, використання сучасних технологій, тому знання неможливо дати на десять років вперед, треба вчити вчитися і перенавчатися та головним критерієм навчання вважати готовність до самостійної діяльності на наступному етапі (або в навчанні, або в житті)» [9].

Упровадження компетентнісного підходу як прийому модернізації змісту освіти майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту зумовлює встановлення точного переліку належних ключових компетенцій щодо випускників вищих навчальних закладів, які перелічені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці й узгоджені з базовими компетенціями із професійно-орієнтованими дисциплінами, підбір змісту дисциплін, який убезпечить формування та розвиток компетентностей; розроблення системи контролю за їх формування [10, с. 47].

Компетентнісний підхід диктує необхідність використання модернізованих, відповідно до сучасних освітніх стандартів, змісту, методів, засобів, форм і технологій навчання, спрямованих на формування необхідних компетентностей. Його реалізація передбачає застосування інтерактивних технологій навчання, які включають ділові і рольові ігри, вирішення ситуаційних проблем, дискусії, дебати та інші форми, котрі дають змогу майбутнім спортивним менеджерам виявити свою професійну компетентність у процесі навчання. Одна з таких технологій – це контекстне навчання, що спроектовує освітній процес у вищому навчальному закладі як найбільш наближений до майбутньої професійної діяльності. Під час здійснення такого навчання інтенсивно моделюється соціальний і предметний зміст професійної діяльності, що дає можливість забезпечувати умови модифікації навчальної роботи студента у професійну діяльність фахівця.

Застосування компетентнісного підходу в процесі реалізації інноваційних технологій формування професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту вказує на необхідність проведення апробації та запровадження нових освітніх професійних програм, педагогічних і інформаційних технологій щодо навчальних процесів, розроблення сучасних науково-дослідних спрямувань у галузі «Фізична культура і спорт». Він передбачає співпрацю та обмін досвідом із професійної підготовки майбутніх фахівців із зарубіжними країнами, що має включати стажування, удосконалення

системи професійної підготовки і перепідготовки цих фахівців [11].

Компетентнісний підхід потребує застосування постійного прогностичного контролю над процесом формування професійної компетентності фахівця фізичної культури і спорту, який забезпечить якісний аналіз рівня засвоєння ним основних вимог майбутньої професійної діяльності та буде сприяти визначенню конкретних завдань на кожному етапі реалізації педагогічних технологій, передбачатиме кінцевий результат управління навчально-тренувальним процесом цих спеціалістів, слугуватиме підтвердженням чи спростуванням ефективності педагогічних методів тощо. Такий контроль за формуванням професійної компетентності спортивних менеджерів на лекційних і практичних заняттях зі спортивних дисциплін сприятиме поглибленому засвоєнню навчального матеріалу, що дасть можливість оцінити рівень професійної компетентності студентів. Це гарантуватиме ефективну професійну діяльність майбутнього менеджера з фізичної культури і спорту.

Вважаємо, що важливим напрямом здійснення компетентнісного підходу в процесі формування професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту є теоретико-методологічне обґрунтування інноваційних технологій у справі їх підготовки. Для цього потрібно чітко сформулювати важливі складові елементи формування їх професійної компетентності: мотиваційний, ціннісний, когнітивний, соціальний, технологічний, коучінг. Вони будуть сприяти максимальному розвитку професійно значущих якостей фахівців [12].

Закономірності професійної діяльності майбутнього менеджера у сфері фізичної культури і спорту зумовлюють певні вимоги щодо педагогічних технологій викладання, розроблення та змісту навчальних дисциплін, організації творчої навчально-пізнавальної діяльності студентів у спортивних навчальних закладах. Тому викладачі мають не лише бути обізнаними із сучасними педагогічними технологіями, але й запроваджувати інноваційні розроблення у практику формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів. Стосовно кожної визначеної педагогічної технології викладачі мають обирати і відповідний дидактичний інструментарій (методи, засоби та форми), який сприятиме її найкращій реалізації.

Під час процесу забезпечення професійної компетентності майбутнього менеджера з фізичної культури і спорту компетентнісний підхід має бути спрямований

на формування у студентів уміння творчо, самостійно працювати з інформативними матеріалами, засвоювати систему знань, формувати й аналізувати своє бачення та ставлення щодо рішення будь-якої проблеми, вміти давати оцінку явищам і подіям власного життя. Впровадження компетентнісного підходу має допомагати студентам використовувати на практиці набуті знання та вміння, знаходити шляхи вдосконалення професійної майстерності та її трансформацію до реалій ринкової економіки. Викладачі в процесі здійснення компетентнісного підходу формування фахівців для галузі фізичної культури і спорту мають знати: сутність і зміст цієї сфери спортивної діяльності, рівень її розвитку в Україні та за межами, економічну доцільність, педагогічну інноваційність, основи певної наукової теорії, гносеологію розвитку, методологію, рівень розвитку відповідної науки, вміти розвивати у студентів креативно і системно мислити, орієнтуватись в нестандартних умовах, формувати комунікаційні здібності у майбутніх спортивних менеджерів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, головна мета професійної освіти майбутніх спортивних менеджерів полягає в підготовці висококваліфікованих фахівців на основі компетентнісного підходу, який має забезпечувати їх якісну роботу в різних освітніх установах та інших організаційних структурах фізичної культури і спорту. Перспективи подальших наукових досліджень мають полягати у з'ясуванні тих професійних і життєвих компетентностей, які потрібні майбутнім фахівцям фізичної культури і спорту для належного здійснення ними професійної діяльності, а також у визначенні шляхів їх формування.

Компетентнісно-діяльнісний підхід найкраще буде здійснюватися за умови використання модульної технології, яка дасть змогу гнучко вибудовувати зміст освіти з певних блоків, застосовувати різні форми та види навчання, обирати з них найбільш вдалі для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. Сприятим підвищенню ефективності змісту підготовки цих фахівців, мотивуючи студентів до вищого рівня

своєї професійної діяльності, зможе втілення компетентнісного підходу під час взаємодії з майбутніми роботодавцями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Бібік Н., Ващенко Л., Локшина О. та ін.] Колективна монографія під заг. ред. Овчарук О. – МОН України, Програма розвитку ООН в Україні «К.І.С.», 2004. – 112 с.
2. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
3. Отрощенко Л. Професійна компетентність фахівця у дослідженнях німецьких вчених / Л. Отрощенко // Вища освіта України. – 2011. – № 3 (дод. 1). – Т. 2. – С. 284–292.
4. Лебедев О. Компетентностный подход в образовании // Школьные технологи / О. Лебедев. – 2004. – № 5. – С. 3–11.
5. Дубасенюк О. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога / О. Дубасенюк, О. Вознюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 114 с.
6. Коваль Л. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: [монографія] / Л. Коваль. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 375 с.
7. Нагорна Н. Формування у студентів понять компетентності й компетенції // Виховання і культура / Н. Нагорна – 2007. – № 1–2 (11–12). – С. 266–268.
8. Колодезникова М. Формирование управленческой компетентности будущих специалистов физической культуры и спорта / М. Колодезникова // Вектор науки ТГУ. – 2012. – № 1(8). – С. 151–154.
9. Іванова Л. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. Іванова. – Київ, 2006. – 24 с.
10. Драч І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти / І. Драч // Проблеми освіти. – 2008. – № 57. – С. 44–47.
11. Сисоева С. Творчість і технології у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти / С. Сисоева // Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол. – 2008. – № 2. – С. 79–86.
12. Луговий В. Освіта, навчання, інформація, компетентність: канонізація понять / В. Луговий // Історико-педагогічні студії : Науковий часопис (Гол.ред. Н. Демяненко). – Київ : Вид.НПУ імені М. Драгоманова, 2011. – Вип. 5. – С. 11–16.